

.....
Todėl žmonės, kurie daug svetimų žodių vartoja, labai retai težino tikrai pasakėti, ką ištikro norėje apreikšti. Graibo tada ir graibo, ir tik nieko tikro nesugraibo.

.....
Kalbū maišimas ir žmogaus pažanga Mišrumas ir įvairumas. O kur daugiau įvairumo, tse ir daugiau givumo. Bet kalbos gyvenime ne visai ir taip. Kalba turi minti apreikšti. Ji padaro tai tada kuogeriau, kad ji pilnāja minties šviesā išduoda.

Mišrai kalbai tai netaip lengva. Jos žodiai ir kile iš įvairių sąmonių. Todėl tokia kalba ir tik mirga. Toliau žmogus priverstas ir tokiām žodiu prasmės ieškoti, kurs jām ir drumstas. O kad jis to negāli, kad jo mānimas dār persilpnas, tad ir nėra jām kaip aiškiai apsireikšti.

Bet kad žmogus jau turi gālingā mānīmā, tuomet tasai, ir kartu su juo žmogaus asmenībės šviesa po tōkiomis sālīgomis auga. Vis tik ji auga varžīdamos. Ir paprastai kalba sutrupėja. Platus išmānimas nėra gālimas. Kalbos šviesa nuolata stelbiama. Vien tuolaikinis žmogaus mānimas reiškiast. Nors jis ir gana stiprus pasidaro.

Žmogus, mišrā kalbā vartodamas, tiesiog vertiamas daugiau pasilikti ir giventi patioj mānimo sritij. Paprastai patioj kalboj ir tiek proto, kad gālima sakiti, kalbā mānant už pātī žmogū. Bet mišroji kalba nebemāno už jį.

Žmogus pats turi maniti, ir kalba naudoties lig jį būtū netinkamas įrankis. Todėl kartais vienu ir

.....

tuo patiu zodiacu istaria, ka siaip keliais ivairiais zodiacais tepasakoma.¹⁹⁾

Misra kalba ir anglu kalba. O beveik niekur Europoj, kur ginjai eina, tai taip rimtai darsosi kaip Anglijoj. Imkime tik parlamento ginjus. Manimu, irodinėjimu, ne sauksmu ir karstiavimu vienas ziuri kita apveikti. Zinoma, bus kartais ir kitaip. Bet ap- lamai imant, toks ir anglu budas.

O reikia gerai suprasti: galibe nesiranda kalboje, bet zmoguje, kurs ja vartoja. Toks zmogus be abejones turi buti daug daugiau iskiles negu kitas. Siaip misroji kalba visai kitaip i ji atsilieptu. Anglu tauta istikruju, kaip tai daznai tvirtinama, ir viena toliausiai pazengusiju. Vienok ir tai teisibe, kad ju kalboj nera nei galibes, nei grozibes.

Ta tegalima rasti vienodoj kalboj. Tik tokia ir savaimingalinga ir grazi. O ja kalbant iskilusi- siam zmogui, tai pasidaro labai aisku. Nemaista, tai esti, netrikintai augusi kalba pasirodo tada esanti tikra magios priemone. Grina kalba ir, paveikslui, Lietuviu kalba. Kad ji butu vartojama labai kilniu zmoniui, tad susidetu tiju ir kalbos manimo galibe, ir taip iseit nuostabus zmogaus dvasios apsireiskimas. Tik tuo-tarp to dar nera. Ir todėl reikalinga, kad zmones augintu savo asmenibe. Kad samonin- gai eit pazangos taku. Tuomet Lietuviu kalba visai kitoj vietoj stovetu tarp zmonijos kalbu.

¹⁹⁾ Shakespeare paveikslui sako: But but me no buts. Ir nori tuo pasakiti: Bet ne tark man joki but. O pameggdiojant ji lietuviskai: Bet nebetuok man joki but.

.....

Bet ir Lietuvių kalba nėra be šventimų žodių. Jie tse atsirādo neesant žmonių Lietuviuose su galingu mąnimu. Todėl šventimi žodžiai buvo imami, jeib jais uždengtas taptų mąnimo silpnumas. Bet tūli tū žodių Lietuvių kalboj ir atsirādo, kadāngi mąnimas kilo, vienok netiek, kad būtų išstengęs iš savo kalbos gaminti tinkamų reiškinių. O gal veikė tse kiek ir sudėtinis kraujas.

Įpatinga gana, kad sudėtinis kraujas nepasidaro tokiu režimu kaip kalbų mišrumas. Rods mātomas juodos, rudos, pilkos, raišos akis, ir tt., o tik retai teįautiama, jog tokiu būdu atsimuša mišras kraujas. Ir sunku pasakėti, kokiai tautai tokį žmogų priskaititi reikėtų. Kitoks dalykas su kalba. Tse vis pasiieka aišku, kas yra kalbos kūnas, o kas tik išsimeigės šventimas daigtas. Šventimas žodis, jei dar nevisai prisunktas jį priėmusios tautos sąmone, tuoj pastebimas. Jis tarsį sūkurį sukelia jām šventimoj kalboj. Imkime tik Vokietių žodį **schmeckt**. Prūsų Lietuviai jį vartodami sako: Šmekiuoja. O turėtų sakiti: skanu. Ten tārįama veiksmāžodiu, šišon būdvardiu. O tai yra visai skirtas būdas maniti. Ten svarbus veikimas, šišon patirimas. Norint vartoti žodį: skanu, reikia tār patirimā visai kitaip suprasti. Todėl Vokietių žodis lig apvertia Lietuvių mąnimā ir ardo jū kalbā.

Paduotas paveikslas parodo ir vienā viriausių skirtumų Lietuvių ir Vokietių kalbos dvāsios. Vokietių kalboj stojasi priekin veikimas, Lietuvių kalboj būsena, padėtis, sántikiai. Todėl Vokietių kal-

.....

bos rhytmas ģra spģrimas, Ŗokinģjimas, Lietuviŭ kalbos: tekģjimas, skriejimas, sklģndģimas.

Be abejonģs, Lietuviŭ mģnģimas minimame paveiksle, kurs apsireiŖkia zodiŭ skanu, ģra skaldresnis, Ŗviesesnis negu Vokietģŭ. Vienok svetģmasis zodģs ģneŖa tarsi rģiausģs ģ rģmiģjģ Lietuviŭ kalbģ. Todģl gģl tŭliems tatau taip ir mģgsta. ģra tokiŭ ir zmoniŭ, kuriģms bŭtinai reikalinga sakģti: aŖ uzsinteresavau. Kad tŖe nenusismaugia pats protas, tad jo jau tikrai niekumet ir nebŭta. ģra ir tokiŭ Lietuviŭ. Mat, tŭli tiki apŖŖvietģ, kad savo protģ apmarine ģra. Rodos kad gģlima ir kitaip pasakģti, paveikslui: pritraukģ mano dģmesģ, ar tģm ligiu bŭdu.

Taip kalba labai aiŖkiai parodo, kas jai svetima ir kas jos neverta. O manģtai, kalba, kuri, zmogŭ Ŗnekant, tarsi vis iŖ naujo kuriasi, ģra nuolat nikstanti patiriamģbģ. Kraujas, prieŖingai, ģra daģgtas. Tatiau kalba gģli bŭti geriau iŖtiriama negu kraujas. Ir net tokioj miŖroj kalboj, kokia ģra Anglŭ kalba, gģlima dģr iŖŖvisti, kas jos pģgrindas, jos kelmas.

Tokia miŖra kalba, kaip jau minģta, veikia zmogŭ labai ģpatingu bŭdu. Be abejonģs ji temdo zmogaus sģmone. O kadģngi sģmone apsireiŖkia patsai zmogus, tuo temdinimu zģgiu niksta ir tai, kas zmoniŖka. Todģl visur, kur kalbos maiŖosi, silpnģja ir dora.

Bet viskas, kas atsitinka gģvenime, ģra svarbu. Tarnauja, turi tarnauti zmogaus pģzangai. Taip ir kalbŭ maiŖģimas. Tik tŖe kaip ir kitur, pastebima prievarta: zŭt — bŭt. Sģmonģs apŖiniaukimas, doros

.....

zlugimas reiškia didėjimą kovos paties žmogaus su savo prigimtimi. Ir taip jis vertiamas pasistengti kiek imanidamas. Jis žūva, kad jis nepalaiko viršaus. Jis kyla ir išlieka, kad jis pasistengia. Ir tuomet pasveiksta jo prigimtis, atsigauna jo kalba ir vėlosi. Kalba naujėja. Antraip ji žūva.

Bet smagiau būtų žmogui, jeigu tos kovos nebūtų reikalinga. Ir nepasidaritų tai, kad jis, nelaukdamas tokios prievartos ir tokio pastatymo prieš: žūt — būtų, tobulintūs tomis priemonėmis, kurios jām tiesiu keliu duotos.

Kalbos įbrukimas ir žmogaus pažanga

Dār žiauresniu būdu kaip kalbū maišimas atsiliepia į žmogū svetimos kalbos įbrukimas. Bet rodos, kad tie, kurie kitiems savo kalbā įbruka, nežino kā dārā. Nēra tai nuostabu. Mūsū āmziūje žmonēs taip menkėjo lėkštume ir žiaurume, kad tokiū giliau siekantiū ir jautriū dālikū pastebėti negāli. Todėl ir nemāto, kaip jie tuo kitus žmones skriaudia. Žmogus, kurs iš mažū dienū prātinams prie svetimos kalbos o negerai auginamas, taip, kad jo sāmonē pilnai prašvisti negāli, pasilieka visame, kas žmoniška, atgal nuo to paties laipsnio žmoniū, kalbantiū prigimta kalba. Pasirodo žiauresniais, stambesniais, arba pilni viliū, tampa melāgiais, apgavikais, ir tt.

O nēra tai pastebima tik tīrinētojuī, bet ir kiekvienām protingām žmogui. Jau girdint minimā žmogū kalbant, aiškėja, kas jis. Senovēs išmintingasis ne be priežasties sāko: „Kalbēki, jeib tave